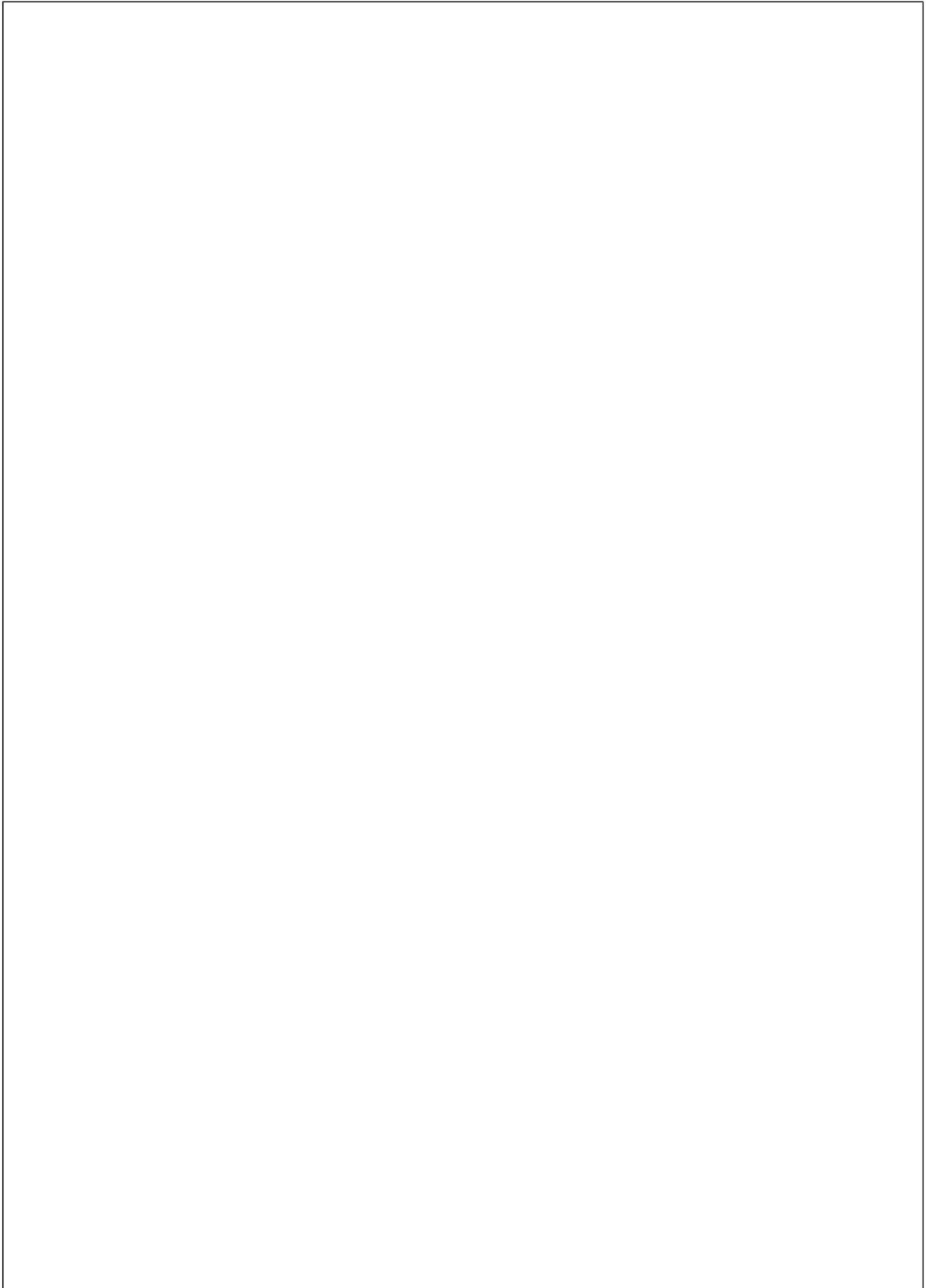

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/194701,IPN-gospodarzem-tegorocznego-zjazdu-Platformy-Europejskiej-Pamieci-i-Sumienia.html>
18.03.2026, 07:45

IPN gospodarzem tegorocznego zjazdu Platformy Europejskiej Pamięci i Sumienia

W dniach 5-7 grudnia 2023 r. w Warszawie się odbył się zjazd Platformy Europejskiej Pamięci i Sumienia (PEMC) organizowany przez Instytut Pamięci Narodowej. Platforma zrzesza blisko 70 publicznych oraz prywatnych instytucji i organizacji z 20 krajów aktywnych w badaniach, dokumentacji, podnoszeniu świadomości i edukacji na temat reżimów totalitarnych, które dotknęły Europę w XX wieku.

05.12.2023

W ramach konferencji naukowej odbyły się panele tematyczne m. in. o dekomunizacji i sprawiedliwości okresu przemian, o projekcie IPN „Szlaki Nadziei. Odyseja Wolności, o osobach ratujących Żydów pod okupacją niemiecką w czasie II wojny światowej i o podziemiu antykomunistycznym.

Podczas pierwszego dnia zjazdu członków PEMC odbyła się dyskusja „Dekomunizacja i sprawiedliwość okresu przemian” poświęcona polityce pamięci. Sprawiedliwość okresu przemian jest zagadnieniem, które ciągle powraca w rozmowach historyków i polityków. W zasadzie nigdy i nigdzie nie doszło do w pełni satysfakcjonującego rozliczenia zbrodni reżimów totalitarnych. Ze szczególnymi trudnościami przebiega rozliczenie spuścizny systemów komunistycznych w Europie Środkowo - Wschodniej, zarówno w rozumieniu sprawiedliwości wymierzanej sprawcom, jak też zadośćuczynień ofiarom oraz sprawiedliwości w przestrzeni symbolicznej (upamiętnienia, nazewnictwo itd.).

W dyskusji wzięli udział dr Karol Nawrocki, prezes IPN, dr Elizabeth Spalding, dyrektor Muzeum Ofiar Komunizmu w Waszyngtonie, prof. Stéphane Courtois, autor głośnej „Czarnej księgi komunizmu” oraz prof. Gatis Krūmiņš, Towarzystwo Badań nad Okupacją Łotwy. Moderatorem wydarzenia był Adam Siwek, dyrektor Biura Upamiętnienia Walk i Męczeństwa.

- Niezależnie której szerokości geograficznej dotyka system komunistyczny i jakie formy przybiera, to wciąż stanowi zagrożenie. Niezależnie od tego czy pomniki, obiekty propagandowe będą w przestrzeni publicznej, czy ich nie będzie, to musimy zakładać, że nauczanie o istocie komunizmu jest i pozostanie niezbędne. (...) Istotą tego systemu jest zniszczyć wszystko co dotyka tożsamości, ważnych dla naszych narodów wartości, do tego stopnia, że nie wystarcza temu systemowi tylko eliminacja fizyczna, ale także głęboka eliminacja ze świadomości

- podkreślił podczas dyskusji dr Karol Nawrocki, prezes IPN.

* * *

Drugiego dnia zjazdu odbyły się dwa panele dyskusyjne. Dyskusja „Szlaki Nadziei. Odyseja Wolności” wychodziła od doświadczenia zbiorowej „odysei” Polaków w latach II wojny światowej - zarówno o charakterze wojskowym, jak i cywilnym, której celem i nadzieją było przywrócenie Polsce i światu wolności. Uczestnicy szukali odpowiedzi na pytania o podobne doświadczenia innych narodów, względnie wyjątkowość polskiej historii w tym względzie. Padały pytania, czy po

polskich „szlakach nadziei” pozostały (i na ile trwałe) ślady w przestrzeni europejskiej, na ile istnieje poza Polską pamięć o polskim wysiłku na wszystkich wojennych frontach. Częścią tego zagadnienia jest łącząca narody naszej części Europy i obecna w oficjalnej przestrzeni upamiętnień UE pamięć o Sybirze, zsyłkach i gułagach.

W tej części udział wzięli zastępca prezesa IPN prof. Karol Polejowski, Oficer ds. Politycznych Przedstawicielstwa Flandrii w Polsce Tijs Verstraete, dyrektor Zakładu Narodowego im. Ossolińskich dr Łukasz Kamiński oraz naczelnik Biura Badań Historycznych IPN prof. Sławomir Kalbarczyk.

Drugi panel „Sprawiedliwi” dotyczył zagadnienia pomocy dla Żydów w czasie II wojny światowej. Punktem wyjścia była historia rodziny Ulmów ([beatyfikowanych 10 września 2023 roku](#)), która jest ważnym tematem pozytywnej, polskiej polityki pamięci. Paneliści dyskutowali o doświadczeniach w innych krajach, skali pomocy Żydom, a także o pamięci na temat przypadków denuncjacji i reakcji okupowanych społeczeństw na to zjawisko. Dyskusja skupiła się także na współczesnym upamiętnieniu i obecności tej tematyki w dyskursie publicznym.

W panelu Sprawiedliwi uczestniczyli m.in. zastępca prezesa IPN dr Mateusz Szpytma, historyk z Muzeum Okupacji Łotwy dr Gints Apals, dr Monika Krawczyk, dyrektor Żydowskiego Instytutu Historycznego oraz dr Martyna Grądzka-Rejak z Biura Badań Historycznych IPN.

W czasie zjazdu PEMC, 6 grudnia 2023 roku, została wręczona doroczna nagroda Platformy. Wyróżnienie przyznawane jest każdego roku osobie lub osobom przeciwstawiającym się reżimom totalitarnym, działającym na rzecz idei demokracji, podstawowych praw człowieka oraz rządów prawa. Wyróżnienie Platformy ma za zadanie wspieranie nagrodzonych, gwarantowanie ochrony przed prześladowaniem i nagłaśnianie ich działań na arenie międzynarodowej.

W tym roku laureatem nagrody został dziennikarz ukraińskiej agencji informacyjnej UNIAN Dmytro Khylyuk. Został dziennikarzem w 2005 roku. Po ukończeniu studiów podyplomowych na Kijowskim Uniwersytecie Narodowym im. Tarasa Szewczenki przyjął ofertę pracy od agencji informacyjnej. Od pierwszego dnia pokochał ten zawód. Posiadał cenną umiejętność ujawniania kłamstw polityków za pomocą odpowiednio zadawanych pytań. Jego motywacją do pracy była możliwość zadawania niewygodnych pytań urzędnikom w imieniu ludzi, którzy nie mają możliwości bezpośredniej rozmowy z nimi. Przez cały okres swojej pracy stał się ekspertem w różnych dziedzinach – zarówno w obszarze gospodarki, polityki, jak i stosunków społecznych. Pracował jako korespondent w agencjach informacyjnych Context Media, RBC-Ukraina, Nezalezhne Biuro Novyn, ForUm, News24UA. Od grudnia 2013 roku jest korespondentem Departamentu Produkcji Wiadomości agencji informacyjnej UNIAN. Specjalizuje się w sprawach dotyczących sądów i organów ścigania.

Podczas inwazji armii rosyjskiej w regionie Kijowa, 3 marca 2022 r., dziennikarz Dmytro Khylyuk został porwany. W sierpniu 2022 roku, za pośrednictwem Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża, rodzice Dmytro Khylyuka otrzymali od niego list z kwietnia 2022 roku. Wynikało z niego, że Rosjanie nadal przetrzymują w niewoli 42 osoby ze środowiska, w którym pracował Khylyuk. Dmytro Khylyuk posiada aktualnie status zakładnika cywilnego. Zgodnie z prawem międzynarodowym takie osoby powinny być zwalniane poza specjalnymi umowami o wymianie zakładników. Reporterzy bez granic zażądali natychmiastowego wypuszczenia, ale bez skutecznie.

Próbowano więc wymienić go kilka razy, ale za każdym razem Rosjanie w ostatniej chwili zrywali

umowę dotyczącą jego i kilku innych osób, które zostały porwane wraz z nim. Międzynarodowej organizacji Reporterzy bez Granic udało się przesłuchać pięciu świadków, którzy potwierdzili pobyt dziennikarza agencji prasowej UNIAN Dmytro Khylyuka w Nowozybkowskim Areszcie Śledczym nr 2, w obwodzie briańskim w 2022 roku. Ponadto, według pozyskanych danych, co najmniej 500 Ukraińców jest nadal przetrzymywanych w tym samym zakładzie karnym.

Kandydata do nagrody zgłosili zastępca prezesa Ukraińskiego Instytutu Pamięci Narodowej, Volodymyr Tyliszczak, oraz zastępca dyrektora generalnego ukraińskiego Narodowego Muzeum Ludobójstwa w Holdomorze, Lesia Hasydzhak.

* * *

Trzeciego dnia zjazdu odbyły się dwa panele dyskusyjne „Podziemie / Opór” oraz debata „Polityka pamięci”.

Ostatnia część konferencji była poświęcona zarówno podsumowaniu wcześniej zagadnień, jak też omówieniu najważniejszych wyzwań, z jakimi zmagają się liderzy kształtujący politykę pamięci. Uczestnicy dyskusji zastanawiali się nad możliwością kształtowania międzynarodowej / europejskiej polityki pamięci w oparciu o wspólny kanon pamięci. W debacie wzięli udział m.in. prezes IPN dr Karol Nawrocki, ambasador Izraela w RP Yacov Livne, posłanka do Parlamentu Europejskiego Rasa Juknevičienė, ambasador Łotwy w RP Juris Poikāns oraz zastępca dyrektora Instytutu Narodowego im. Ossolińskich, prezes Platformy Europejskiej Pamięci i Sumienia dr hab. Marek Mutor.

- Prowadzenie polityki pamięci nie jest we współczesnym świecie szansą, lecz koniecznością. (...) Zrozumienie i badanie historii naszego narodu, naszego państwa, naszej własnej historii, czym IPN zajmuje się od ponad 20 lat, jest niezbędne do dyskusji nad wspólną historią naszego regionu.

Powiedział dr Karol Nawrocki. Wskazał także jak polityka historyczna może zniekształcać prawdę:

- Weźmy na przykład słowo „naziści”. To prawda, że w szeregu krajów Europy Zachodniej byli nieniemieccy naziści, ludzie, którzy współpracowali z Adolfem Hitlerem i jest to fakt historyczny. Niemniej słowo „naziści” jest wytworem polityki historycznej. W 1933 roku Adolf Hitler wygrał wybory w Niemczech i nie ma wątpliwości, że w latach dwudziestych, trzydziestych XX wieku i podczas II wojny światowej aż do Stalingradu miał poparcie społeczeństwa niemieckiego; nie ma wątpliwości, że napisy na wagonach tramwajowych w okupowanej Polsce nie brzmiały „Nur für nazis” - „Tylko dla nazistów”, lecz „Nur für Deutsche”, czyli „Tylko dla Niemców”. (...) Tymczasem wielu historyków, polityków i przedstawicieli mediów posługuje się obecnie właśnie słowem „nazista”, co jest rezultatem polityki historycznej wywodzącej się z Niemiec lat sześćdziesiątych XX wieku.

Obradom i debatom towarzyszy immersyjna wersja wystawy IPN „Szlaki Nadziei. Odyseja Wolności”. Nowoczesne rozwiązania pozwalają zanurzyć się w historii szlaków lądowych i morskich, które przemierzali Polacy – cywile i wojskowi – podczas II wojny światowej. Ich przebieg możemy śledzić na interaktywnym globusie, który jest sercem wystawy. Panel sterujący pozwala wybrać region świata oraz poznać historię i losy Polaków z nim związanych.

Premiera immersyjnej ekspozycji miała miejsce podczas Kongresu Pamięci Narodowej, 13-15 kwietnia br. na Stadionie PGE Narodowym w Warszawie. Następnie zaistniała na Podkarpackim Kongresie Pamięci Narodowej w dniach 4-5 października w Jasionce k. Rzeszowa. Powstała na

podstawie materiałów zgromadzonych w trakcie dwóch lat prezentowania tradycyjnej – planszowej formy wystawy na całym świecie na 5 kontynentach, między innymi w RPA, Argentynie, Iranie, Kazachstanie, Kanadzie, Izraelu, Gruzji i Uzbekistanie. Ostatnio odwiedziła Meksyk i Stany Zjednoczone. Planowane są kolejne lokalizacje w związku z przypadającą w przyszłym roku 80. rocznicą wyzwolenia miast europejskich spod okupacji niemieckiej. Fenomenem ekspozycji, przetłumaczonej do tej pory na 29 języków, jest to, że za każdym razem, na dodatkowych planszach, ukazywane są wątki, łączące Polaków z daną społecznością.

Za organizację zjazdu odpowiadało Biuro Współpracy Międzynarodowej IPN. W trakcie wydarzenia uczestnicy mogli zapoznać się także z ofertą Biura Nowych Technologii IPN oraz Wydawnictwa IPN. Biuro Wydarzeń Kulturalnych IPN zorganizowało koncert galowy z cyklu „Artyści Andersa”. Goście zwiedzili Archiwum IPN oraz Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL.

Spotkanie odbyło się w siedzibie Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie.

* * *

Platforma Europejskiej Pamięci i Sumienia została założona 14 października 2011 r. w Pradze przez 20 członków-założycieli z 12 państw członkowskich UE. Wśród członków-założycieli z ramienia Polski znalazł się Instytut Pamięci Narodowej. Obecnie Platforma zrzesza 68 publicznych i prywatnych instytucji i organizacji z 20 krajów – 14 państw członkowskich UE (Szwecji, Estonii, Łotwy, Litwy, Polski, Niemiec, Holandii, Czech, Słowacji, Węgier, Słowenii, Rumunii, Bułgarii, Francji), Ukrainy, Mołdawii, Islandii, Albanii, Kanady i Stanów Zjednoczonych Ameryki, aktywnych w badaniach, dokumentacji, podnoszeniu świadomości i edukacji na temat reżimów totalitarnych, które dotknęły Europę w XX wieku.

Celem Platformy jest współpraca na rzecz rozpowszechniania wiedzy dotyczącej systemów nazistowskich i komunistycznych, odnalezienie i ukaranie sprawców oraz upamiętnianie ofiar tych zbrodniczych reżimów.

Utworzenie PEMC zostało zatwierdzone przez Parlament Europejski i Radę Unii Europejskiej.

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)